

РОЗДІЛ 4. ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ СИСТЕМ ТА ГЛОБАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Давимука Олександра Олегівна

Стратегічна оцінка сучасних загроз безпеці державами Балто-Чорноморського регіону

УДК 327

DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2021-2.16>

Давимука Олександра Олегівна
аспірантка за спеціальністю
052 «Політологія»
Національного інституту
стратегічних досліджень
вул. Пирогова, 7а,
Київ, Україна

Актуальність дослідження визначається необхідністю комплексного перегляду сучасних загроз і викликів для країн Балто-Чорноморського регіону, геостратегічне значення якого зазнає переоцінки з початком російської агресії проти України 2014 року. Для України також є критично важливим врахування підходів до сприйняття сучасних регіональних проблем державами Балто-Чорноморського простору, зокрема через перспективність розвитку та поглиблення регіональної безпекової співпраці зі стратегічними партнерами і країнами-сусідами.

Метою статті виступає аналіз стратегічного сприйняття та оцінки сучасних викликів і загроз регіональній безпеці країнами Балто-Чорноморського простору. У процесі дослідження був використаний системний підхід, який дав змогу комплексно дослідити Балто-Чорноморський регіон як окремий стратегічний простір, а також компаративний метод задля виявлення спільних закономірностей в оцінках сучасних безпекових викликів і загроз державами Балто-Чорноморського регіону.

У результаті дослідження були охарактеризовані специфіка та значення Балто-Чорноморського регіону для сучасної архітектури безпеки на європейському континенті. Визначено, що, по-перше, відповідний простір представлений низкою держав колишнього союзу, на які РФ намагається поширювати свій вплив, по-друге, країни регіону представляють собою східний фланг НАТО, що впливає на підвищену увагу до цієї території в контексті євроатлантичної системи безпеки.

У рамках вивчення документів довгострокового планування держав Балто-Чорноморського простору були виявлені спільні підходи до оцінки стратегічних викликів і загроз регіональній безпеці. Окреслений сучасний стратегічний контекст для відповідних країн має мінливий, динамічний і непередбачуваний характер, де присутні високі ризики незахищеності та взаємопов'язаності внутрішньої і зовнішньої безпеки. Держави Балто-Чорноморського простору стикаються з проблемами протистояння на рівні цінностей та згуртованості всередині регіональних об'єднань, на які впливають як внутрішні протиріччя, так і зовнішні фактори. При цьому найбільш актуальною загрозою для регіональної безпеки є агресивна політика Російської Федерації, яка має різні прояви – від фактичної незаконної анексії територій до використання проти країн європейського континенту комплексу гібридних інструментів. Останні привертють особливу увагу на рівні стратегічних документів серед держав Балто-Чорномор'я завдяки своїй комплексності та різноманітності у проявах.

Ключові слова: Балто-Чорноморський регіон, регіональна безпека, загрози, стратегія, російська агресія, східний фланг НАТО.

Вступ. Зміна концептуального сприйняття безпеки та її основних складників вже не є новим явищем у міжнародному середовищі. Трансформація глобальної архітектури безпеки з виходом на світову арену загроз нового тисячоліття визнається та приймається як даність міжнародними акторами, що вимушені переосмислювати свої місце і роль в оновленому безпековому просторі, як глобальному, так і регіональному.

Класифікація та оцінка викликів і загроз безпеці залишаються стратегічним завданням будь-якої держави світу. Не менш важливим є своєчасне відстеження характеру міжнародної та регіональної кон'юнктури з метою більш ефективної адаптації держави до сучасних безпекових викликів і загроз. Потреби відповідної адаптації виступають мотиваційним чинником для пошуку та інтенсифікації регіональних форматів співпраці між державами, заснованих на спільному стратегічному баченні безпеки.

Такі формати співробітництва особливо актуалізуються для країн Балто-Чорноморського регіону, геостратегічне значення якого зазнає переоцінки з початком російської агресії проти України 2014 року. Перед державами регіону нині стоїть завдання комплексного перегляду сучасних загроз і викликів, які виступають об'єднуючим фактором задля стабілізації функціонування регіональної архітектури безпеки і протистояння існуючим деструктивним впливам. Для України також є критично важливим врахування підходів до сприйняття сучасних регіональних проблем державами Балто-Чорноморського простору, зокрема через перспективність розвитку та поглиблення регіональної безпекової співпраці зі стратегічними партнерами і країнами-сусідами.

Тематиці Балто-Чорноморського регіону та актуальним питанням регіональної безпеки загалом присвячені роботи багатьох вітчизняних вчених, серед яких можна виділити напрацювання

В. Горбуліна [1], Н. Короми [2], В. Мартинюка [3], Б. Парахонського і Г. Яворської [4] та інших. Тим не менше для вітчизняного та міжнародного наукового середовища є перспективним подальше комплексне дослідження актуальних безпекових тенденцій та форматів регіонального співробітництва в цій сфері серед країн Балто-Чорноморського простору.

Мета та завдання. Метою статті виступає аналіз стратегічного сприйняття та оцінки сучасних викликів і загроз регіональній безпеці країнами Балто-Чорноморського простору. Реалізація поставленої мети зумовлює вирішення таких завдань:

- характеристика специфіки та значення Балто-Чорноморського регіону для сучасної архітектури безпеки на європейському континенті;

- вивчення документів довгострокового планування держав Балто-Чорноморського простору на предмет виявлення спільних підходів до оцінки стратегічних викликів і загроз регіональній безпеці.

Методи дослідження. Під час дослідження були використані системний підхід, який дав змогу комплексно дослідити Балто-Чорноморський регіон як окремий стратегічний простір, і компаративний метод задля виявлення спільних закономірностей в оцінках сучасних безпекових викликів і загроз державами Балто-Чорноморського регіону.

Результати. Балто-Чорноморський простір і його значення для системи регіональної безпеки неодноразово привертала увагу вітчизняних і зарубіжних науковців, передусім у контексті перспектив реалізації геополітичних проєктів, націлених на поглиблення багатосторонніх форматів співпраці між державами регіону. Зокрема, ідея створення Балто-Чорноморського союзу розвивалася з початку ХХ століття і модифікувалася відповідно до світових політичних умов. Її метою було створення протистояння експансії Росії та противаги сильним країнам Західної Європи [6, с. 337].

У сучасних умовах безпековий вимір співпраці держав Балто-Чорномор'я особливо актуалізувався після подій 2014 року. З одного боку, агресивна політика РФ нарівні з іншим комплексом викликів і загроз нового покоління змусила країни регіону трансформувати свої підходи до оцінки ситуації в середовищі безпеки. З іншого боку, воєнне вторгнення РФ на територію України та анексія Криму порушили військовий баланс сил у регіоні і вплинули на зміну конфігурацій, що склалися після завершення холодної війни [4, с. 5]. Таким чином, постала потреба переглянути сучасну роль і геостратегічне значення Балто-Чорноморського регіону загалом, адже ті процеси, які відбуваються нині в його межах, мають суттєвий вплив на європейську і євроатлантичну безпеку.

Перш за все, доцільно конкретизувати територіальні межі, в рамках яких у цьому дослідженні роз-

глядається відповідний простір. Попри відсутність чіткого і загальноприйнятого географічного визначення Балто-Чорномор'я, є розуміння того, що він охоплює регіони Центрально-Східної, Південно-Східної та частково Східної Європи між Чорним, Балтійським і Адріатичним морями. Також цей простір часто називають «In terrarum», і неоднозначність цього терміна заклала початок існуванню геополітичної концепції Ю. Пілсудського з аналогічною назвою «Międzymorza» (від польського «Intermarium») [12, с. 165].

Зі сходу географічними межами Балто-Чорномор'я можна вважати Південний Кавказ, із заходу – Західні Балкани, з півдня – півострів Мала Азія (Туреччина), з півночі – Балтійське море. У більш конкретизованому сенсі, за політико-географічними ознаками територіальна структура Балто-Чорноморського регіону включає кілька субрегіональних утворень: (I) Балтія, (II) Центральна Європа та (III) Чорноморський субрегіон [2, с. 56].

У вимірі традиційної геополітики країни Балто-Чорноморського регіону належать до країн римленду, або прикордоння, тобто знаходяться у стиковій зоні, через що вони стають об'єктами геополітичного і геостратегічного значення, але й також впливу [3, с. 130]. Регіон є складовою частиною європейського і євразійського простору, а тому він мусить визначити в ньому своє належне місце й роль, враховуючи при цьому всі загрози та виклики, як внутрішні, так і зовнішні [2, с. 57].

У широкому розумінні Балто-Чорноморський регіон включає в себе політичну і стратегічну складові частини – оборону, економічний розвиток і засоби зв'язку [11, с. 228]. Нині в рамках саме цих складників між країнами регіону відбувається інтенсифікація співробітництва (передусім, у рамках багатосторонніх форматів – Ініціатива трьох морів, Via Carpatia тощо). Тим не менше співробітництво в безпековій площині поки не має чітко окреслених та інституційно оформлених перспектив. Для реалізації проєкту інституалізації держав Балто-Чорноморського простору потрібні конструктивні принципи, які доведуть очевидність позитивних результатів взаємодії, передусім у політичній сфері та економіці [1].

Нині країни Балто-Чорномор'я представлені здебільшого державами колишнього соцтабору (Балтія, члени Вишеградської групи, Україна, Молдова, Грузія, Білорусь), на які РФ намагається здійснювати прямий або опосередкований вплив. Одночасно з цим більшість країн регіону або вже увійшли до європейських структур (у тому числі безпекових), або знаходяться на шляху до нього (вибрали шлях на європейську інтеграцію). Крім того, територія Балто-Чорномор'я представляє собою східний фланг НАТО, присутність якого в цьому просторі, очевидно, зростатиме з огляду

на підвищену увагу Альянсу до безпекових викликів і загроз на кордонах – як на материковій частині, так і у водному просторі. Чорне та Балтійське моря є суміжними водами як Росії, так і НАТО, забезпечуючи доступ до Атлантичного океану. В обох морях розміщуються тепловодні порти (Калінінград і Севастополь) та російський флот (Балтійський і Чорноморський). При цьому моря оточені державами-членами Альянсу та його партнерами, співпраця з якими (Грузією та Україною / Швецією та Фінляндією), в тому числі в морській галузі, за останні роки значно активізувалася [10]. У цьому аспекті Балто-Чорноморський простір вкотре підтверджує свою значимість для регіональної безпеки, хоча акценти щодо його ролі дещо змістилися. Якщо раніше регіон виступав здебільшого об'єктом впливу великих держав, нині держави Балто-Чорномор'я знаходяться в позиції підвищеної суб'єктності на регіональній арені гравців. У рамках членства в ЄС відповідні країни представляють собою держави «Нової Європи», серед яких знаходяться претенденти з амбіціями на регіональне лідерство. У рамках НАТО держави Балто-Чорноморського простору (як союзники, так і партнери – зокрема, Польща, Румунія, Україна і Грузія) отримують підвищену увагу в контексті збільшення військової присутності на своїх теренах і активізації співробітництва зі Сполученими Штатами, Великою Британією і Канадою в безпечній площині.

Такий стан речей створює для країн Балто-Чорноморського простору потребу трансформувати підходи не лише до свого позиціонування в регіоні, а й до змін у безпековому середовищі на далекосяжну перспективу. Відповідні стратегічні оцінки сучасних безпекових викликів і загроз зафіксовані в оновлених документах довгострокового планування держав регіону, серед яких помітним є спільне бачення загальних безпекових тенденцій, які спостерігаються на міжнародному та регіональному рівнях.

Перш за все, для більшості країн Балто-Чорноморського простору очевидним є характер сучасного глобального середовища безпеки. Країни Балтії визначають його у своїх стратегічних документах як напружений і конфліктогенний [17], динамічний і непередбачуваний [18]. Стратегія національної безпеки Польщі від 2020 року акцентує увагу на невизначеності середовища безпеки, що зумовлене відсутністю поваги до міжнародного права та невиконанням державами міжнародних зобов'язань [19]. Стратегія безпеки Чехії від 2015 року наголошує на зростаючій взаємодії між різними безпековими тенденціями і факторами, а також стиранні межі внутрішніх і зовнішніх загроз [21]. Перехід до нового стану відносин між світовими гравцями через пожвавлення глобальної стратегічної конкуренції згадується у Стратегії

національної оборони Румунії на 2020–2024 роки [15]. Документ визначає зниження прозорості та передбачуваності механізмів підтримки стратегічного балансу сил. Аналогічна оцінка зустрічається і в Стратегії національної безпеки Болгарії від 2018 року, зокрема щодо стійкої тенденції на посилення загальної незахищеності в міжнародному аспекті [8]. Високий ступінь невизначеності, непостійності і динамічності середовища міжнародної безпеки згадується і в актуальних стратегічних документах України [7] та Молдови [5]. Такі оцінки країн загалом є відображенням загальної картини на світовій арені гравців, де нині відсутні чітко окреслені та зрозумілі для всіх «правила поведінки», що визначають сучасну систему міжнародних відносин.

З огляду на приналежність більшості країн Балто-Чорноморського простору до європейської демократичної спільноти, для них на стратегічному рівні актуалізувалися питання ціннісного аспекту та згуртованості всередині регіональних об'єднань, що також переглядається в сучасних умовах середовища безпеки. Концепція національної безпеки Естонії від 2017 року вказує на наявність ціннісно-ідейного протистояння ліберального демократичного світу з неліберальним, дестабілізації трансатлантичної безпеки і зниження згуртованості всередині ЄС [17]. Загрози єдності та солідарності Європейського та Євроатлантичного Співтовариства через наявність внутрішньої напруженості та зовнішнього деструктивного впливу згадуються в документах довгострокового планування Латвії [20], Литви [18], Польщі [19], Чехії [21]. Підхід до оцінювання Румунією цього контексту питань вказує на відродження «наполегливої» політики деяких незахідних держав, що кидає виклик сучасному ліберальному міжнародному порядку і впливатиме на регіональну рівновагу та майбутню конфігурацію міжнародних відносин [15]. Таким чином, з одного боку, країни регіону стикаються з внутрішнім концептуальним викликом – пошуком спільного бачення розвитку регіональних об'єднань у нових обставинах міжнародних відносин на засадах єдиних цінностей; з іншого – на ці процеси впливають зовнішні фактори, зокрема поширення альтернативних ліберальній моделі засад (наприклад, із боку впливових гравців з авторитарними режимами).

В оцінках держав регіону ключове місце серед сучасних загроз регіональній безпеці, що мають довгострокові наслідки, відведене агресивній політиці з боку РФ – про неї прямо або опосередковано згадується в переглянутих з 2014 року стратегічних документах фактично всіх країн Балто-Чорноморського простору. Найбільше акцентують на відповідній загрозі ті країни, що мають спільний сухопутний або морський кордон із РФ і найбільше постраждали від її деструктивних дій. Стратегія

національної безпеки України від 2020 року зазначає продовження збройної агресії Росії на українській території, мілітаризацію окупованого Криму, проведення масштабних військових навчань поблизу з державним кордоном України, загрозу судноплавству в Чорному і Азовському морях. Крім того, в документі наголошується на тому, що відповідні дії Москви несуть загрозу всім країнам Балто-Чорноморського регіону [7]. Розцінюються дії РФ як загрози регіональній безпеці і в документах довгострокового планування Грузії [16] та Молдови [5], зокрема через досвід окупації російськими збройними силами частини територій держав або продовження присутності військових формувань РФ на цих територіях.

Актуальною в довгостроковій перспективі залишається загроза з боку РФ і для країн Балтії, які акцентують на збільшенні її військової активності та присутності, зокрема, в регіоні Балтійського моря і на своїх кордонах (у Калінінградській області) [17; 20; 18]. Аналогічну оцінку діям РФ надає і Стратегія національної безпеки Польщі, де міститься згадка про розвиток Росією свого наступального військового потенціалу (у тому числі на західному стратегічному напрямку) [19]. Не оминають увагою питання порушення Москвою міжнародного права та її спроби підірвати трансатлантичну єдність стратегічні документи Румунії [15] та Словаччини [14]. Інші країни Балто-Чорноморського простору, зокрема Чехія, Угорщина і Болгарія, попри уникнення безпосередніх згадок про РФ у своїх стратегіях нацбезпеки, вказують на загрозу з її боку опосередковано – через згадку про агресивну політику деяких суб'єктів на міжнародній арені [21], «амбіції великої держави», що призвели до силової анексії територій сусідніх країн [23], порушення геостратегічного і військового балансу в Чорноморському регіоні [8]. Оцінка сучасної політики Росії як загрози чи виклику регіональній безпеці міститься і на рівні багатосторонніх форматів співпраці, зокрема в контексті процесу формування Стратегічної концепції НАТО-2030, де питанню захисту східного флангу відводиться особливе місце.

Окрему увагу в оцінках країн Балто-Чорноморського простору привертає гібридний та асиметричний характер сучасних безпекових викликів і загроз. Передусім це пов'язано з тим, що держави східного флангу НАТО або країни, розташовані в географічній близькості від східного кордону євроатлантичного регіону, з 2014 року переживають період найбільш високого і тривожного рівня гібридних загроз із боку РФ, що знаходить своє відображення в їхніх оновлених стратегічних документах [9, с. 34]. Оновлені стратегії та концепції безпеки країн Балто-Чорномор'я описують комплексність, різноманітність і багатовимірність проявів сучасних гібридних загроз – починаючи від операцій спецслужб, кібератак, широких інформа-

ційних кампаній, розповсюдження дезінформації, використання конфліктного потенціалу в суспільстві, та закінчуючи економічним тиском і тероризмом [13; 17–21]. У цьому аспекті відводиться місце питанням розвитку новітніх технологій і функціонування кіберпростору як майданчика для можливостей здійснення атак на критично важливі об'єкти держав [5; 8; 15; 16], а також згадується вразливість різних суспільних груп і громадськості загалом до гібридних впливів і операцій ззовні [7; 14; 15]. При цьому підходи держав до оцінки гібридного характеру загроз включають їх раннє виявлення, прогнозування [24, с. 10] та протидію з урахуванням можливих вразливостей країн до таких проявів [22, с. 4]. І хоча питання застосування гібридних методів ведення війни не є новим явищем у міжнародних відносинах, для країн Балто-Чорноморського регіону відповідна тематика набуває особливого значення, зокрема через одночасне застосування широкого спектра таких методів із боку Російської Федерації щодо фактично всіх країн, які нині входять у табір «ідеологічних» противників. Відповідна ситуація вже виступає мотивацією для держав Балто-Чорноморського регіону обмінюватися досвідом та напрацьовувати спільні механізми до протидії окресленим викликам і загрозам, які демонструють тенденцію до зростання у подальшому.

Висновки. Проведений аналіз продемонстрував наявність спільних безпекових викликів і загроз у стратегічних оцінках країн Балто-Чорномор'я – регіону, що має виключне значення для сучасної архітектури безпеки на європейському континенті. По-перше, відповідний простір представлений низкою держав колишнього соцтабору, на які РФ намагається поширювати свій вплив (зокрема, намагаючись протистояти процесам європейської інтеграції або єдності європейської спільноти на цих теренах), по-друге, країни регіону являють собою східний фланг НАТО, що впливає на підвищену увагу до цієї території в контексті євроатлантичної системи безпеки. Окреслений сучасний стратегічний контекст для відповідних країн має мінливий, динамічний і непередбачуваний характер, де присутні високі ризики незахищеності та взаємопов'язаності внутрішньої і зовнішньої безпеки.

Держави Балто-Чорноморського простору стикаються з проблемами протистоянь на рівні цінностей та згуртованості всередині регіональних об'єднань – передусім, НАТО і ЄС, на які впливають як внутрішні протиріччя, так і зовнішні фактори. При цьому найбільш актуальною загрозою для регіональної безпеки є агресивна політика Російської Федерації, яка має різні прояви – від фактичної незаконної анексії територій до використання проти країн європейського континенту комплексу гібридних інструментів. Останні ж

свою чергою привертають особливу увагу на рівні стратегічних документів серед держав Балто-Чорномор'я завдяки своїй комплексності та різноманітності в проявах. Відповідні стратегічні оцінки безпекового середовища зумовлюють необхідність для країн Балто-Чорноморського простору усвідомлювати свою взаємозалежність та напружувати надалі спільні ефективні кроки задля протидії актуальним загрозам і викликам.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Горбулін В. Криза довіри: у пошуках нового фундаменту стійких альянсів. *Дзеркало тижня*. 19 березня 2018 р. URL: https://zn.ua/ukr/internal/kryza-doviri-u-poshukah-novogo-fundamentu-stiikih-alyansiv-272302_.html
2. Корома Н. Політико-географічні фактори формування стикових геополітичних регіонів (приклад Балто-Чорноморського регіону). *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Географія*. 2012. № 60. С. 53–57.
3. Мартинюк В. Балто-Чорноморський союз: проблеми сьогодення та перспективи розвитку. *INTERMARUM: історія, політика, культура*. 2015. Вип. 2. С. 130–142.
4. Парахонський Б., Яворська Г. Зовнішня політика України в умовах кризи міжнародного безпекового середовища. Аналітична доповідь. *Національний інститут стратегічних досліджень. Серія «Національно безпека»*. 2015. Вип. 10. 100 с.
5. Постановление Парламента Республики Молдова № 134 от 19-07-2018 об утверждении Национальной стратегии обороны и Плана действий по внедрению Национальной стратегии обороны на 2018–2022 годы. URL: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110013&lang=ru
6. Турів М. Концепція Міжмор'я в країнах Центрально-Східної Європи. *Вісник Прикарпатського університету. Політологія*. 2018. Випуск 12. С. 332–339.
7. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року “Про Стратегію національної безпеки України” : Указ Президента України № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>
8. Актуалізована стратегія за націонална сигурност на Република България. 2018. URL: https://www.mod.bg/bg/doc/cooperation/20181005_Akt_strateg_NS_RB.pdf
9. Brânda O.E., Sauliuc A.L. Hybrid Threats on NATO's Eastern Flank – a Comparative Analysis. *International conference Knowledge-Based Organization*. 2020. Vol. 26. № 1. Pp. 33–41.
10. Christova C. NATO, the Black Sea and the Baltic Sea – a disequilibrium? 2016. URL: https://www.academia.edu/29180756/NATO_the_Black_Sea_and_the_Baltic_Sea_a_disequilibrium
11. Gladyshev M. Baltic-Black Sea Region in the European Security System – Ukraine's and Russia's Interests. *Language – Culture – Politics*. 2019. Vol. 1. Pp. 215–230.
12. Gladyshev M., Krayevska O., Holovko-Havrysheva O. Baltic-Black Sea Region as a Resilient Region: Political

and Security Aspects. *Przegląd Strategiczny*. 2020. Issue 13. Pp. 159–178.

13. Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája. 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat. *Nemzeti Jogszabálytár*. 04 April 2020. URL: <https://njt.hu/jogszabaly/2020-1163-30-22.2>
14. Milo D. Highlights of the New Slovak Security and Defence Strategy Proposals. *GLOBSEC*. 11 December 2020. URL: <https://www.globsec.org/2020/12/11/highlights-of-the-new-slovak-security-and-defence-strategy-proposals/>
15. National Defence Strategy of the Republic of Romania for 2020-2024. *Romania Presidential Administration*. 2020. URL: https://www.presidency.ro/files/userfiles/National_Defence_Strategy_2020_2024.pdf
16. National Security Concept of Georgia. 2011. URL: <https://mod.gov.ge/uploads/2018/pdf/NSC-ENG.pdf>
17. National Security Concept of the Republic of Estonia. 2017. URL: https://www.kaitseministeerium.ee/sites/default/files/elfinder/article_files/national_security_concept_2017.pdf
18. National Security Strategy of the Republic of Lithuania. 2017. URL: <https://kam.lt/download/57457/2017-nacsaugstrategijaen.pdf>
19. National Security Strategy of the Republic of Poland. *National Security Bureau*. 2020. URL: <https://en.bbn.gov.pl/en/publications/publications/769,National-Security-Strategy-of-the-Republic-of-Poland.html>
20. On Approval of the National Security Concept. *Legal Acts of the Republic of Latvia*. 26 September 2019. URL: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/309647-on-approval-of-the-national-security-concept>
21. Security Strategy of the Czech Republic. 2015. URL: https://www.army.cz/images/id_8001_9000/8503/Security_Strategy_2015.pdf
22. Slovak Republic Hybrid Threats Vulnerability Study. Executive Summary. *GLOBSEC*. 2018. 7 p. URL: https://www.globsec.org/wp-content/uploads/2018/12/Slovak-Republic-Hybrid-Threats-Vulnerability-Study_Executive-Summary.pdf
23. Stepper P. Sovereignty and Defence Capacities. A Brief Assessment of the New Hungarian National Security Strategy. *Antall József Knowledge Centre*. 2020. URL: <https://digitalistudastar.ajtk.hu/en/research-blog/sovereignty-and-defence-capacities>
24. The Defence Strategy of the Czech Republic. *The Ministry of Defence of the Czech Republic*. MHI Prague, 2017. 16 p.

REFERENCES:

1. Horbulin, V. Kryza doviry: u poshukah novoho fundamentu stiikykh aliانسiv [Crisis of confidence: in search of a new foundation for stable alliances]. *Dzerkalo tyzhnia*. 19 March 2019. URL: https://zn.ua/ukr/internal/kryza-doviri-u-poshukah-novogo-fundamentu-stiikih-alyansiv-272302_.html [in Ukrainian].
2. Koroma, N. (2012). Polityko-heohrafichni faktory formuvannia stykovykh heopolitychnykh rehioniv (pryklad Balto-Chornomorskoho rehionu) [Political and geographical factors in the formation of junction geopolitical regions (example of the Baltic-Black Sea region)]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Heohrafiia*. No. 60. Pp. 53–57 [in Ukrainian].

3. Martyniuk, V. (2015). Balto-Chornomorskyi soiuz: problemy sohodennia ta perspektyvy rozvytku [Baltic-Black Sea Union: current problems and development prospects]. *INTERMARUM: istoriia, polityka, kultura*. Vol. 2. Pp. 130–142 [in Ukrainian].
4. Parakhonskyi, B., Yavorska, H. (2015). Zovnishnia polityka Ukrainy v umovakh kryzy mizhnarodnoho bezpekovoho seredovyshcha. Analytychna dopovid [Ukraine's foreign policy in the context of the crisis of the international security environment. Analytical report]. *Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen. Seriiia «Natsionalno bezpeka»*. Vol. 10. 100 p. [in Ukrainian].
5. Postanovleniie Parlamenta Respubliki Moldova № 134 ot 19-07-2018 ob utverzhdenii Natsyonalnoi stratehii i oborony i Planadeistviipovnedreniiu Natsyonalnoi stratehii oborony na 2018–2022 hody [Decision of the Parliament of the Republic of Moldova No. 134 of 19-07-2018 on the approval of the National Defense Strategy and the Action Plan for the Implementation of the National Defense Strategy for 2018–2022]. URL: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110013&lang=ru [in Russian].
6. Turiv, M. (2018). Kontseptsiiia Mizhmoria v krainakh Tsentralno-Skhidnoi Yevropy [The concept of Intermarium in the countries of Central and Eastern Europe]. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Politolohiia*. Vol. 12. Pp. 332–339 [in Ukrainian].
7. Ukaz Prezydenta Ukrainy №392/2020 “Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 14 veresnia 2020 roku “Pro Stratehiiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy”” [Decree of the President of Ukraine №392 / 2020 “On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine from September 14, 2020 “On the National Security Strategy of Ukraine””]. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> [in Ukrainian].
8. Aktualizirana strategiia za natsionalna sigurnost na Republika B'lgariya. 2018. URL: https://www.mod.bg/bg/doc/cooperation/20181005_Akt_strateg_NS_RB.pdf [in Bulgarian].
9. Brânda, O. E., Sauliuc, A. L. (2020). Hybrid Threats on NATO's Eastern Flank – a Comparative Analysis–41 [in English].
10. Christova, C. (2016). NATO, the Black Sea and the Baltic Sea – a disequilibrium? URL: https://www.academia.edu/29180756/NATO_the_Black_Sea_and_the_Baltic_Sea_a_disequilibrium [in English].
11. Gladyshev, M. (2019). Baltic-Black Sea Region in the European Security System – Ukraine's and Russia's Interests. Language – Culture – Politics. Vol. 1. Pp. 215–230 [in English].
12. Gladyshev, M., Krayevska, O., Holovko-Havrysheva, O. (2020). Baltic-Black Sea Region as a Resilient Region: Political and Security Aspects. *Przegląd Strategiczny*. Issue 13. Pp. 159–178 [in English].
13. Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája. 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat. Nemzeti Jogszabálytár. 04 April 2020. URL: <https://njt.hu/jogszabaly/2020-1163-30-22.2> [in Hungarian].
14. Milo, D. Highlights of the New Slovak Security and Defence Strategy Proposals. GLOBSEC. 11 December 2020. URL: <https://www.globsec.org/2020/12/11/highlights-of-the-new-slovak-security-and-defence-strategy-proposals/> [in English].
15. National Defence Strategy of the Republic of Romania for 2020-20. Romania Presidential Administration. 2020. URL: https://www.presidency.ro/files/userfiles/National_Defence_Strategy_2020_2024.pdf [in English].
16. National Security Concept of Georgia. 2011. URL: <https://mod.gov.ge/uploads/2018/pdf/NSC-ENG.pdf> [in English].
17. National Security Concept of the Republic of Estonia. 2017. URL: https://www.kaitseministeerium.ee/sites/default/files/elfinder/article_files/national_security_concept_2017.pdf [in English].
18. National Security Strategy of the Republic of Lithuania. 2017. URL: <https://kam.lt/download/57457/2017-nacsaugstrategijaen.pdf> [in English].
19. National Security Strategy of the Republic of Poland. National Security Bureau. 2020. URL: <https://en.bbn.gov.pl/en/publications/publications/769,National-Security-Strategy-of-the-Republic-of-Poland.html> [in English].
20. On Approval of the National Security Concept. Legal Acts of the Republic of Latvia. 26 September 2019. URL: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/309647-on-approval-of-the-national-security-concept> [in English].
21. Security Strategy of the Czech Republic. 2015. URL: https://www.army.cz/images/id_8001_9000/8503/Security_Strategy_2015.pdf [in English].
22. Slovak Republic Hybrid Threats Vulnerability Study. Executive Summary. GLOBSEC. 2018. 7 p. URL: https://www.globsec.org/wp-content/uploads/2018/12/Slovak-Republic-Hybrid-Threats-Vulnerability-Study_Executive-Summary.pdf [in English].
23. Stepper, P. (2020). Sovereignty and Defence Capacities. A Brief Assessment of the New Hungarian National Security Strategy. Antall József Knowledge Centre. URL: <https://digitalistudastar.ajtk.hu/en/research-blog/sovereignty-and-defence-capacities> [in English].
24. The Defence Strategy of the Czech Republic. The Ministry of Defence of the Czech Republic. MHI Prague, 2017. 16 p. [in English].

Strategic assessment of modern security threats by the Baltic-Black Sea region states

Davymuka Oleksandra Olehivna

Postgraduate Student by specialty
052 "Political Science"
National Institute for Strategic Studies
Pyrohova str., 7a,
Kyiv, Ukraine

The relevance of the study is determined by the need for a comprehensive review of existing threats and challenges for the countries of the Baltic-Black Sea region, the geostrategic significance of which is being re-evaluated with the beginning of the Russian aggression against Ukraine in 2014. It is also crucial for Ukraine to take into account the approaches to the perception of existing regional problems by the states of the Baltic-Black Sea area, in particular through the prospects of developing and deepening regional security cooperation with strategic partners and neighboring countries.

The purpose of this article is to analyze the strategic perception and assessment of current challenges and threats to regional security in the Baltic-Black Sea region. A systematic approach for comprehensive analysis of the Baltic-Black Sea region as a separate strategic space, as well as a comparative method to identify common patterns in assessing current security challenges and threats to the Baltic-Black Sea region were used in the research.

The article characterized the specifics and importance of the Baltic-Black Sea region for modern security architecture on the European continent. It is determined that, firstly, the relevant territory is represented by a number of states of the former socialist area, to which the Russian Federation is trying to extend its influence; secondly, the countries of the region represent NATO's eastern flank, which influences the increased attention to this territory in the context of the Euro-Atlantic security system.

In the framework of studying the long-term planning documents of the Baltic-Black Sea countries, common approaches to assessing strategic challenges and threats to regional security were identified. The outlined current strategic context for the respective countries is changeable, dynamic and unpredictable, where there are high risks of insecurity and interconnectedness of internal and external security. The states of the Baltic-Black Sea region face problems of confrontation at the level of values and cohesion within regional associations, which are influenced by both internal contradictions and external factors. At the same time, the most pressing threat to regional security is the aggressive policy of the Russian Federation, which has various manifestations – from the actual illegal annexation of territories to the use of a set of hybrid tools against the countries of the European continent. The latter attract special attention at the level of strategic documents among the Baltic-Black Sea states due to their complexity and diversity of manifestations.

Key words: Baltic-Black Sea region, regional security, threats, strategy, Russian aggression, NATO's eastern flank.